

Första linjens tillgänglighet i LSS-boende/SoL-boende samt boendestöd vid autism och adhd.

– Checklista och andra anpassningar

Funktionskompetens

För att ett boende ska vara tillgängligt för alla bör det vara funktionskompetent. Med funktionskompetens menar vi att stödpersoner måste ha kunskap och förståelse för en persons ojämna förmågor, det vill säga att förstå och kunna identifiera och kompensera för personens nedsatta funktionsförmågor. Stödpersoner måste också kunna identifiera och uppmärksamma personens styrkor samt hjälpa hen att använda dem.

Ett funktionskompetent boende

Boken *Autism och adhd i skolan: handbok i tydliggörande pedagogik* ger svaren på frågorna om vilka funktionsförmågor en elev med neuropsykiatrisk problematik kan ha, hur de upplevs av eleven själv och vad man som lärare kan göra för att kompensera för funktionsnedsättningarna. Boken ger också en mängd tips på hur man kan använda elevens starka sidor. Den utgör grunden för vår modell för en funktionskompetent skola. Här omsätter vi det till hur det blir om man bor på LSS/SoL-boende eller har stöd i sitt boende.

Modellen består av fyra delar. De första två delarna inriktar sig på boendemiljö och de två senare såväl miljö som situation. Boendemiljön är den fysiska miljön som den boende rör sig i. Situationen är allt övrigt stöd i en process: hur stödpersoner anpassar sin kommunikation, sitt kroppsspråk och hur de arbetar för att fånga personens uppmärksamhet. De två första stegen som vi kallar "Första linjens tillgänglighet" är det lättaste steget att genomföra och innebär att man systematiskt tar bort tänkbara orsaker till att boendemiljön blir funktionshinder med hjälp av checklistor och ronder.

Första linjens tillgänglighet

1. Vår checklista för boendemiljön. Den kan anpassas för ett enskilt boendes behov. Den används med fördel i verksamhetens systematiska kvalitetsarbete.
2. Användning av whiteboard i boendet. Tavlan är stödpersonens bästa kommunikationskanal, den gör vardagen begriplig och hanterbar för personer med neuropsykiatrisk funktionsnedsättning särskilt om hela personalen på ett boende/ i en verksamhet beslutar sig för att använda den på samma sätt.

Andra linjens tillgänglighet

1. Enkel kollegial handledning kring personer med neuropsykiatriska svårigheter.
 2. Avancerad kollegial handledning kring personer med neuropsykiatriska svårigheter
- Se extramaterialet *Kollegial handledning för elever med autism och adhd i skolan som kan omsättas att gälla i LSS/SoL-boende*

Checklistor för boendemiljöer

Checklistan behandlar vanliga problem som personer med autism och adhd kan möta i boendemiljön. Med problem avser vi situationer där miljöer ställer krav som ofta överstiger personens funktionsförmågor. Förändringar i miljöer innebär inte att det är personen själv som ska förändra sig, utan det är vi som arbetar i boendet som ska anpassa miljön så att den kompenserar för personens bristande funktionsförmågor.

Perceptions- och kommunikationsronder

En perceptions- och kommunikationsrond innebär att man systematiskt bygger bort tänkbara orsaker till störningsmoment, såsom tickande klockor och stolsskrap. När vi tar bort hinder blir miljön i boendet mer tillgänglig för personen.

En rond är en generell anpassning eftersom störande ljud angår inte bara en person, utan många. Vi menar att perceptions- och kommunikationsronder är en viktig del i det systematiska kvalitetsarbetet för att optimera miljön för alla boende.

Vi rekommenderar att stödpersoner ”rondar” tillsammans med en eller flera boende med autism och/eller adhd. Det vill säga att man precis som i andra skyddsronder i boenden, checkar av allmänna utrymmen en eller två gånger per år. Ronderna med checklistor är utformade för att passa in i verksamhetens årslinje, för att på så vis kunna ingå i det systematiska kvalitetsarbetet.

PERCEPTIONS- OCH KOMMUNIKATIONSROUND			
Checklista för allmänna utrymmen			
Namn på de som rondar:			Datum:
Funktionsförmåga	Funktionsnedsättning	Funktionskompensation	Åtgärdat, datum, kommentar
Perception – Syn/ Uppmärksamhet	Svårt att sälla bort synintryck och fokusera	Låta personen ha keps inne	
Perception – Syn/ Uppmärksamhet	Svårt att sälla bort synintryck och fokusera	Låta personen ha huvtröjor på sig med huvorna uppfällda	
Perception – Syn	Svårigheter att hantera skarpt ljus	Kunna använda markiser/draperier/ persienner mot sol	
Perception – Syn	Svårigheter att hantera skarpa lampor, t.ex. lysrör	Kunna undvika stark belysning	
Uppmärksamhet	Svårt att fokusera i livlig miljö	Stänga av radio, tv och andra apparater när de inte används under en aktivitet.	
Uppmärksamhet	Svårt att fokusera i miljö med flera	Tänka på personens placering vid matbord och i allrum	
Uppmärksamhet	Tappar lätt koncentrationen	Ha saker som är ok att pilla med såsom ärtpåsar, fidgetar	
Perception – Hörsel	Svårt att sälla bort bakgrundsljud	Använda klockor som inte tickar	

Perception – Hörsel	Svårt att sälla bort bakgrundsljud	Använda fläktar som inte låter	
Perception – Hörsel	Svårt att sälla bort bakgrundsljud	Använda dörrstopp	
Perception – Hörsel	Svårt att sälla bort bakgrundsljud	Kunna stänga ute ljud från yttre miljö	
Perception – Hörsel	Svårt att sälla bort bakgrundsljud	Ha tillgängliga hörselskydd	
Perception – Hörsel	Svårt att sälla bort bakgrundsljud	Ha ljuddämpande textilier	
Perception – Lukt	Svårt att hantera vissa dofter	Använda städmedel med neutral doft	
Perception – Lukt	Svårt att hantera vissa dofter	Använda sopkorgar med tätslutande lock	
Perception – Lukt	Svårt att hantera vissa dofter	Ha vädringsmöjligheter	
Kommunikation	Svårigheter att ställa frågor om vad som ska göras	Använda tydliga dag- och veckoscheman	
Flexibilitet	Svårigheter att hantera oväntade förändringar	Använda en varningstriangel som informerar om schemabrytande aktiviteter	
Kommunikation	Svårigheter att ställa frågor om var material finns	Skyltar som visar var material finns/ska vara	
Kommunikation	Svårigheter att ställa frågor om vad som ska göras		
Övrigt:			
Övrigt:			
Övrigt:			
Övrigt:			

Man bör göra en perceptions- och kommunikationsrond i samtliga lokaler inom boendet, lägg gärna till egna punkter i checklistorna under "övrigt".

Vi menar att om vi ser över miljön, till exempel har bildstöd och färgmarkeringar för var olika saker, personer och aktiviteter finns – då har vi byggt bort många orsaker till stress.

Tydliggörande tavla

Vi vill ge ett smakprov på en både enkel och mycket viktig generell anpassning – hur stödpersonen kan använda en whiteboardtavla/göra ett aktivitetsschema.

Det är viktigt att tavlan/aktivitetsschemat inte överbelastas med för mycket information. Den bör ge information om dagsschemat samt instruktioner till varje aktivitet. Dessa instruktioner ska kortfattat och konkret svara på den tydliggörande pedagogikens grundläggande frågor: varför man ska göra en aktivitet, vad personen ska göra, var de ska vara, med vem, när, hur, hur länge, hur mycket de ska hinna med, och vad de ska göra då de är klara. Varje person ska snabbt kunna hitta denna information på tavlan/aktivitetsschemat utan att behöva kunna ställa frågor för att få information.

EXEMPEL: HANDLINGSRESA

(Varför) Syftet är INKÖP AV VECKANS MATVAROR.

(Vad) Du ska ha den mat som du behöver för att kunna laga de måltider du vill under veckan.

(Var) I ICA Centrum.

(Med vem) Personal som finns med dig under resan, i affären och på väg hem.

(När) 08:15–09:30.

(Hur) Du behöver en lista på vad du ska handla, pengar att handla för.

(Hur länge) Till 09.30.

(Hur mycket) Du ska kunna handla det som står på listan och ha pengar med till detta.

(Vad händer sedan) När du är klar ses vi vid utgången till affären.

Små anpassningar – stora skillnader

De små anpassningarna som vi tar upp här kan göra stor skillnad. De skapar begriplighet för alla personer på boendet, och förstås även för alla som arbetar i boendet. Vill du veta mer får du gärna läsa vår bok *Autism och adhd i skolan: handbok i tydliggörande pedagogik*.